

esetleges kockázatokat vállalni, s mindezekon felül különösen figyelembevételre, hogy a béke éveiben normális piaci helyzet mellett a teljesítési igény megadása bajt nem okozott, s azok a bonyodalmak, amelyekre való hivatkozással a teljesítési igény kiküszöbölését szokták kívánni, voltaképpen csak az abnormális gazdasági viszonyoknak, az előre nem látható rendkívüli árhullámzásoknak következményei, aminek folytán a teljesítéshez való igényt csak ott kell kizárni, ahol egyben a gazdasági lehetetlenülés tényállása is fenforog. A gazdasági lehetetlenülés kifogása pedig a szokványok mai és régi rendszere mellett is figyelembe vehető anélkül, hogy általános szabállyal kellene, a szerződéshez hű félnek a teljesítéshez való igényét kizárni, ami egyszersmind azt a hamis látszatot is keltené, mintha a tőzsdeszokványok szerint kötött ügyletek az effektivitást nélkülöznék és lényegileg mindenkor árkülönbözeti elszámolásban merülnének ki. *Dr. Frigyes Béla*

SZEMLE.

Jogalkotás.

Törvénytervezet a korlátolt felelőségi társaságról. A kormány az érdekeltségeknek hozzászólás végett egy terjedelmes, 96 paragrafusból álló törvénytervezetet küldött meg, amely a korlátolt felelőségi társaságokat intézményesen szabályozza. Indokolás a tervezethez nincs csatolva és így intencióit csak magukból a rendelkezésekből lehet többé-kevésbé megítélni. Lényegében a tervezet a német és osztrák példákön indul, azonban jelen alakjában még meglehetősen kezdetleges és ki nem forrott munkát, amely igen alapos elmélyítést és kidolgozást igényel ahhoz, hogy önálló és mintácul vett törvényalkotásokkal egyenrangu törvényhozási műként tehessen számat.

Tudvalevő, hogy sem az osztrák, sem a német törvénynek nem sikerült a k. f. t. (= korlátolt felelőségi társaság) intézményének oly jogi alakot adni, amely annak hitelét kellőképp megalapozná és illetőleg hitelezőt kártól és veszteségtől megóvni képes lenne. Dr. Rudolf Dalberg „Kreditsicherung bei der G. m. b. H., Berlin, 1911.“ című értekezésében hivatalos statisztikai adatok alapján kimutatja, hogy pl. 1908-ban részvénytársaságoknak mintegy 0.06%-a, a különböző típusu szövetkezeteknek mintegy 0.24%-a és a k. f. t.-oknak 2.08%-a vált fizetőképtelenné. Száz csődnyitási kérelem között az 1904—1908 évek átlagában 11.3 irányult közkereseti társaságok, 19.4 részvénytársaságok és 29.1 k. f. t.-ok ellen. Ugyancsak a k. f. t. hátrányára alakul a statisztika, ha a kifizetésre kerülő csődhányadokat vagy a vagyonihiány okából történő csődmegszüntetéseket vesszük figyelembe.

Ha már a béke normális éveiben ily súlyos aggályok merültek fel a k. f. t. hitelképessége ellen, úgy azok fokozott mértékben állanak a jelen kritikus gazdasági viszonyok között, s ezért minden törvényalkotásnak, amely a k. f. t. szabályozását veszi célba, alapvető feladata az, hogy a k. f. t. hitelképességét kellően alapozza meg és biztosítsa. A magyar tervezet alap gondolata, amely egyuttal annak sajátosságát is meghatározza e részben az, hogy a k. f. t. tagjai felelősek 1. a meghatározott alaptőke beszoigáltatásáért és ezenfelül 2. amennyiben a társaság feloslása után hitelezőinek kielégítésére szükséges, a meghatározott jótállási összegek erejéig (1. §. 1. bek.). A társasági szerződésnek ezt az összeget, amely nem lehet csekélyebb a törzsbetét összegénél, számszerűleg meg kell határozni (3. §. 5. pont). A jótállási összegeket, amennyiben a hitelezők kielégítésére szükségesek, a csődtőmeggondnok, illetőleg a felszámoló hajtják be. E követeléssel szemben sem beszámításnak, sem visszatartási jognak nincs helye. A keresettel szemben a beperelt tagot terheli annak bizonyítása, hogy a követelt összeg a hitelezők kielégítésére nem szükséges (88. §.). Gazdaságilag mindez jelenti a társasági tag hitelének szavatosságát a társaság tartozásaiért a jótállási összeg erejéig; jogászilag pedig jelenti a k. f. t.-nak a szövetkezet jogi konstrukciójához való közéletét, úgy, ahogyan azt nem annyira a K. T., mint inkább az annak nyomán az évek során kialakult gyakorlat — bizonyos fokig *contra legem* — kifejlesztette.¹ Mellesleg megjegyezve: a taga háritott bizonyítás vagy perjogilag lehetetlen, mert a tag nem rendelkezik azokkal az adatokkal, amelyekből kitűnik, mennyi a társaság tartozása (v. o. 53., 63. §. §.) vagy semmit mondó, mert a társaság a tag kifogásával szemben könyveit amugyis felmutatni köteles (Bp. 322., 325. §. §.)

A további garanciák, amelyekkel a tervezet harmadik személyek jogállását a k. f. t.-gal szemben biztosítani igyekszik, a szokásos és ismert nyomdokon haladnak: közirati alak, mint a társasági szerződés irvényességének feltétele (2. §.), a szerződés kötelező tartalmának törvényi megszabása (3. §.), az apport értékelésének ellenőrzése (5., 12. §. §.), a cégjegyzékbe való bevezetés (8—11., 13—15. §. §.), végül az alaptőke és a törzsbetét minimumának meghatározása 200.000, illetőleg 5000 koronában (4. §.), oly csekély összegekben, hogy azok meghatározása egy jelentőségű a minimum hiányával.²

Több törzsbetét ugyanazon tag által való jegyzésének tilalmát (4. §. 3. bek.) ugyszólván illuzóriusá teszik azok a szabályok, amelyek az üzlet rész utólagos megszerzésére vonatkoznak (18. és köv. §-ok). A tervezet is tartalmazza az osztrák 10. §-ában foglalt azt a szabályt, hogy a bejegyzés előtt legalább a törzsbetét egynegyed részének készpénzben befizetve kell lennie (8. §. 2. bek.); az osztrák törvény ama rendelkezését azonban, hogy ennek a negyed résznek legalább is a törvényes minimum

¹ A rendelkezések mélyreható és találó bírálatát I. Doroghi Ervin cikkében „Jogállam” 1925, május-juniusi szám.

² Az 1924. jul. 4-i osztrák novella az alaptőke minimumát 200 millió K-ban, az üzlet rész minimumát 5 millió K-ban állapította meg. Talán csupán íráshiba a tervezetben felvett szám?!

felével kell egyértékűnek lennie, tervezetünk nem vette át. Ez azt jelenti, hogy k. f. t. alakulhat már 100.000 korona befizetésével, ha az csak két tagból áll, akik az alaptőkének törvényes minimumát jegyzik. Alig hinném, hogy ilyen törpe társaságok keletkezése kívánatos és törvényileg előmozdítandó lenne. Micsoda hitele lehet az ilyen társaságnak, még, ha hozzá is vesszük azt a további 100.000 K-t, amely a jótállási összegekből alakul? Igaz, hogy a cégjegyzék mindezt feltünteti. De az üzleti élet nincs arra berendezve, hogy minden csekély hitelezésnél a cégjegyzékbe szaladgáljunk és ott sort álljunk, mint valamikor — nem is oly rég — a kenyérért.

A tervezet szigorúan keresztülviszi az 1. §-ában fölös módon kifejezetten is hangsúlyozott amaz alapelvét, hogy a tagok csupán a társaságnak és nem a társaság hitelezőinek is felelősek. Csak így felelősek a társaság alapítói és a cégjegyzékhez intézett bejelentés aláírói is; egyedüli kivétel az a rendelkezés, hogy akik a bejegyzés előtt a társaság nevében eljárak, sznmélyesen és egyetemleg felelnek (14. §.) és, hogy a társaságnak oly ügylete, amely az alapítókat csalárdságuk alapján és a bejelentőket nyilatkozatuk valósága tekintetében a felelőség alól felmenti, a társaság hitelezőivel szemben hatálytalan (11.,12. § §.). Teljesen német és osztrák mintára tehát a társasági hitelező légmentesen el van zárva attól, hogy a tag ellen forduljon. Még az sem világos, vajjon a tag magánhitelezőjét megilleti-e az üzletrész felmondásának joga, miként a közkereseti társaságnál (K. T. 101. §.). Ez a rendszer természetesen eleve kizárja a k. f. t. hitelképességének kellő megalapozását. Az 1925. március 7-iki új francia törvény ebben a kérdésben egészen új utakon jár és szakít a társasági tagok sérthetetlenségének elvével. E törvény szerint az egész alaptőkének már a megalakuláskor teljes összegében befizetve kell lennie; a tagok az apport értékének valóságáért harmadik személyeknek is egyetemlegesen felelősek; semmis társaság alapítói és tagjai szintén közvetlenül felelnek harmadik személyeknek is; kötelezőleg előírja tartalékalap képzését s ezzel jogilag tökéletesebben biztosítja azt a célt, amelyet tervezetünk a jótállási összeggel óhajt elérni; végül kimondja, hogy fiktív nyereségjutalékokat akkor is vissza lehet követelni, ha azokat a tag jóhiszeműen vette fel, ellentétben a tervezetünk 36. §-ával. Mindezek komoly és hathatós biztosítékok, amelyek nem áldozták fel a hitelezők érdekét és a K. f. t. anyagi megalapozottságát egy elméleti konstrukció kedvéért. *Doroghi* (id. h.) a tag felelőségét még a tervezet szerint is tulajdosan súlyosnak tartja és azt a tag saját üzletrésze, valamint az apport értékéért való felelőségre akarná korlátozni, s az utóbbit is kizárni, ha szakértői becsü az apport értékét fennállónak mondja. Nem tudom osztani ezt az álláspontot, mert nem tartom kívánatosnak a rosszul fundált vállalatok mestérséges tenyésztését és, mert a szakértői becsü kormányozható voltáról is megvannak a tapasztalataim.

További fontos és aktuális kérdés az, miképen véli a tervezet a kisebbség jogait és érdekeit biztosíthatni. Minthogy a tagok száma harminnccal van maximálva (1. §. 3. bek.), mindenesetre tekintélyes és talán értékes kisebbség alakulhat, amely igényt tarthat arra, hogy szava legyen

az ügyek intézésében. Elsősorban itt a tag kereseti joga jön figyelembe, miként azt a K. T. 174. §-a részvénytársaság tekintetében szabályozza és miként azt a német és osztrák törvény a k. f. t. tagjának is bizonyos korlátok között megadja. A magyar tervezet 57. §-a igyekszik e kereseti jog körét némileg tágítani, azonban megoldása nem mondható szerencsésnek. Megtámadható lenne a tagok összességének oly határozata, amely a törvénybe vagy a társasági szerződésbe ütközik, avagy a társaság érdekeit szándékosan és súlyosan sérti. Ez a rendelkezés a bíróságot a k. f. t.-ok közgámjává tenné meg, mert annak kellene megítélnie, vajjon valamely határozat a társaság érdekeinek megfelel-e vagy nem. Logikai hiba továbbá a sértés szándékosságát tényálladáki elemmé tenni, amikor a határozat megtámadhatóságára nézve nyilván teljességgel közömbös, vajjon annak érdeksértő volta szándékosságon alapul-e vagy nem. Egyéb irányokban is elég mostohán gondoskodik a tervezet a kisebbségi jogok védelméről. Az ezt tárgyazó szabályoknak csak elenyésző csekély része van kényszerítő jelleggel felruházva (66. §.); a társasági szerződés tehát biztosíthatja a többség diktatúráját. Nincs gondoskodás arról, hogy a tagok gyűlésének napirendjét a meghívóban közölni kelljen és hogy a gyűlésen más tárgy felől tanácskozni és határozni ne lehessen (62. §.). Elmosódottan és kevésbé megnyugtató módon van szabályozva a tagnak az a joga, hogy az ügyvezetőktől „a méltányosság határai között” követelhesse azt a ténybeli felvilágosítást, amelyre szüksége van, hogy szavazó jogát gyakorolhassa (63. §. 1. bek.).

A fentiekben érintett hiányok a konstrukcióra és az alapelvekre vonatkoznak, s nem azoknak részletes keresztülvitelére. Az utóbbi szempontból a bírálatba bele sem bocsátkozunk, mert a tervezet mai szövege oly kezdetleges, jogászki kidolgozása és az élő jog intézményeibe való bekapcsolása oly hiányos, hogy a részletes bírálatot alig bírná ki. A kérdés nagyjelentősége és sürgős volta mindenképp megérdemelné, hogy a kormány mielőbb egy szabatosan felépített és a modern igényeket kielégítő új tervezettel lépjen a nyilvánosság elé.

M. A.

Járásbíróságaink hatáskörének klépítése. Polgári és büntető pereinkben elsőfokulag több mint egy félszázadja a járásbíróságok és törvényszékek járnak el. Az elsőfoku igazságszolgáltatást ellátó ezen hatóságok hatáskörének megoszlása tekintetében az alapelv megszervezésük óta (1868 : LIV. t.-c.) az, hogy a kisebb fajsúlyú ügyekben a járásbíróságok procedálnak, a nagyobbakban a törvényszékek. De ugyancsak kezdettől fogva az az irányelv lebeg jogalkotásunk előtt, hogy a járásbíróságok hatásköre kiterjesztessék és oda oly ügyek utaltassanak, amelyek eddig a törvényszékek hatáskörébe tartoztak.

Ez a törekvés vitán felül helyes. Helyes azért, mert a decentralizáció jegyében áll és annak felbecsülhetetlenül nagy előnyeit nyújtja. A decentralizálás szervezetpolitikai elvének érvényesülése folytán ugyanis az igazságügyi igazgatás egyre